דמולולי בהו. באלמנות. קלות בעיניהם להוליאן מפני שכתובתן

מועטת תקינו להו מאתן דגנאי היה להן. ואע"פ שאלמנות ישראל נמי

כתובתן מנה מיהו כהנים חשיבי טפי וגנאי להם גירושי בנותיהן

יותר מישראל: בותבר' נאמנת. קא סלקא דעתך משום דברי

ושמה ברי עדיף: הרי זו בחוקת. שנבעלה עד שלה תתחרם והטעתו:

גמ' חייב. לשלם: פטור. מלשלם.

ומכל מקום משבעינן ליה שבועת

היסת שכן הוא כדבריו שאינו יודע

שהוא חייב לו: וכהן הוא. כלומר

מיוחם הוא: אף בראשונה. גבי

תביעת כתובה: יו [אוקי כתובה

אחוקתה אחוקת הבעל ה"נ גבי

מנה לי בידך איכא למימר נמי אוקי

ממונא בחזקת מריה ופטור

אלא דאיכא מגון. כגון משארסתני

נאנסתי וכגון היא אומרת מוכת עד

אני דאמרינו מגו דאי בטיא נוטנה

טענה מעלייתא מהך כגון גבי

משארסתני נאנסתי הוה טענה

מוכת עך אני [טענה מעלייתא]

דלא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה

נאנסתי [משארסתני] וקא מיפסלה

נפשה דחשת ישראל שנאנסה אסורה

לכהן ש"מ קושטא קאמרה וגבי היא

אומרת מוכת עך אני אי בעיא אמרה

מוכת עך אני תחתיך ואית לה

מאתן וקא אמרה מוכת עך אני

קודם לכן ואין לי אלא מנה: אבל

הכח. גבי החי תובע מחי מגו חיכח

דלהמניה הלכך אוקי ממונא בחזקת

מריה: אוקמה אחוקה. מספקא

לן אשעת ארוסין אי בתולה הואי

ונשתעבד לה למחתים חי בעולה

הואי העמד אשה על חזקתה ובתולה

נולדה והך השתא הוא דאיתניסה

אחר אירוסין: מאי חוקה אים ליה

לועיל יא: לקמן טו.],נלמתן לו.], ג) לקמן עה:,

כ) [לקמן לו.], ג) לקמן עה:,ד) ב"ק קיח. בבא מליעא לו:ודף קטו: [ע' ב"ב קלה.],

[קדושין מה:

ער א טוש"ע אה"ע סי סו סעיף ז: עו ב מיי׳ פי״א מהל׳ אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע שם סי׳ סח סעיף ט: עה ג מיי׳ פ״א מהלי טוען ונטען הל' ח סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן עה :סעיף

תוספות רי"ד ב"ד של כהנים וכו". אמר לא ב״ד של רב יהודה כהנים בלבד אמרו אלא אפילו משפחות המיוחסות שבישראל אם רצו לעשות כדרך שהכהנים עושין עושין ולא אמרי׳ דמחזי כעוקרים תיקון חכמים: מתני' הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדך והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות ר"ג ור"א אומרי׳ נאמנת ור״י אומר לא מפיה אנו חיין אלא . הרי היא בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שתביא ראיה לדבריה היא אומרת וכו' מכאן מוכח . שיש כתובה לארוסה ומשעת שאירסה נתחייב בכתובתה בתנאי ב״ד ומ״ה קאמרה ליה הכי דמקודם שנבעלה הוה לא הפסידה שעבודה דאי אמרת אין כתובה לארוסה עד שיכנסה וזאת כבר נבעלה קודם הנשואין אדרבה אומר הבעל לאשה נסתחפה הנשואין בעולה היית א"ו מטמא הוא משוח דיש כחורה טעמא הוא משום אירוסין לארוסה ומשום אירוסין נתחייב לה: והוא אומר לא כי וכר׳. פי׳ ואין לך כלום דהכי אוקמיה רבא לעיל מקח טעות לגמרי משמע דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה א"ל כלום: ר"ג ור"א אומרים נאמנת. פי׳ ואפילו לבעלה מותרת אם היה ישראל ל) דמאי דאמרן לעיל שהבעל נאמן . לאוסרה עליו דוקא בברי מצאתי והיא אומרת לא כי אלא פתח סתום היה ומכחשה ליה התם בעל נאמן לאוסרה עליו דשוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא אבל הכא דאיהי טענה ברי ובעל שמא מותרת היא לו שהיא נאמנת בכל הן ליטול לו: ור"י אומר וכו". פי׳ בהא פליגי דר"ג סבר אוקי איתתא אחזקתה ובחזקת בתולה הות קיימא ומספיקא לא מפקינן לה מחזהחה ור"י מרר אוהי ממוניה בחזקת מריה ומן ספיקא לא מפקינן ממונא טד שחריא ראיה לדרריה מר נו שוביא דאית לדבוית מה אזיל בתר חזקה דגופא. ומר אזיל בתר חזקה דממונא. איל בוני יווקרי יכטונא: ואמרי׳ לקמן דהיכא אזיל ר״ג בתר חזקה דגופא דוקא בברי ושמא דאיהי טענה ברי והבעל שמא התם אזיל ר"ג ממונא מחזקת מריה אבל בשמא ושמא מודה ר"ג דלא אזלי׳ בתר חזקה דגופא אלא בתר חזקה דממונא והמע"ה: . אר"י א"ש הלכה כר"ג ואי קשיא היכי פסיק שמואל הלכה כר"ג דאזיל בתר חזקה . דגופא ומפיק ממונא מחזקת את הפרה ונמצא עוברה בצידה ואיז ידוע אם עד שלא נגחה משלם חצי נזק לפרה ירביע נזק לולד ואמרי׳ עלה

שהיו קלות בעיניהן שאין לה כתובה אלא רביע ממה שיש לה לבתולה ותקינו לה מאתן כיון דחזו דפרשי מינייהו לגמרי והיו קופלים קודם על בתולות ישראל ולא היה שום אדם קופן עליהם אהדרינהו למילחייהו היינו דנקט מעיקרא מזלזלי שהיו נמנעים ולא לגמרי פורשים ובתר הכי נקט ופרשי: סבית דין של כהנים היו גובין כו' ולא מיחו בידם חבמים. אע"פ שלא כתב בלשון תוספת אלא ארבע מאות דחזו ליכי והא ס"ד דלא מגבה דלא חזו ובלשון תוספת לא כתב קא משמע לן דמנהג טוב מאד הוא וראוי להיות בכהונה ובמשפחות המיוחסות ושייך בהו למימר דחזו ליכי ואפי׳ לא כתב לה כתובה גובה ארבע מאות בתנאי ב"ד כמו בבנות ישראל מאתים דתקנה גמורה היא: והוא אומר לא כי כו'. אע"ג דבסוף המניח (ב"ק דף לה: ושם) דייק מדקתני לא כי דמיירי בברי הכא דליכא למיטעי קתני לא כי אע"ג דאיירי בשמא: מנה לי בידך והלה אומר איני יודע. פי׳ איני יודע אס הלויתני מעולם אבל הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך תגן בהדיא בהגוזל בתרא (שם קית.) דחייב: רב הונא ורב יהודה אמרי חייב. לכאורה נראה דלית להו דרבי אבא דאמר מתוך שאינו יכול לישבע משלם דטעמיה לכ' לבל משום לדכיש (שבועות ד' מז.) שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין שני היורשין כגון אמר מנה לאבא ביד אביך ואמר חמשין ידענא וחמשין לא ידענא ואבוה כה"ג מתוך שאין יכול לישבע משלם ואי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב אין כאן שבועה דאפי׳ הוא אומר אין יודע בכל חייב ותימה דבפרק יש נוחלין (ב"ב דף קלה. ושם) גבי האומר זה אחי משמע דאביי אית ליה מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב ובפ' חזקת הבתים (שם לד. ושם) משמע דחית ליה לדר׳ אבא וי"ל דאפי׳ למ"ד חייב איכא למידרש שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין דשניהם

״י א״ש זו דברי סומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המע״ה למה לי׳ מת אזלי׳ בתר ניזק אומר שמא אמרי׳ המע״ה והא בהא מילתא פליג ר״ג דהיכא דתובע אומר ברי ונתבע אומר שמא אזלי׳ בתר

ל) כ"ל אפר אם קיבל בה קדושין פחות מג' שנים ואכן ל"ע דא"כ היאך טוען שמא עד שלא ארסתיך.

ביון דחזו דמולולי בהו. פירש בקונטרס שהיו קלות בעיניהן להוליאן לפי שהיתה כתובתן מועטת וקשה דמעיקרא נמי הוו ידעי שקלות בעיניהן להוליאן כיון דמנה חשיב דבר מועט ונראה לר"י לפרש דמזלזלי בהו שמקלת בני אדם היו נמנעים מלנושאם לפי

כיוז דחזו דמזלזלי בהו תקינו להו מאתז כיוז דחזו דקא פרשין מינייהו דאמרי עד דנסבינן אלמנת כהנים ניזיל ניסיב בתולה בת ישראל אהדרינהו למלתייהו: בית דין של כהנים כו': אמר רב יהודה אמר שמואל "לא ב"ד של כהנים בלבד אמרו אלא אפי' משפחות המיוחסות בישראל אם רצו לעשות כדרך שהכהנים עושין עושין מיתיבי הרוצה לעשות כדרך שהכהנים עושין כגון בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל עושין בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל הוא דאיכא צד כהונה ובת כהן לישראל לישראל לא לא מבעיא אבל בת ישראל לישראל לא לא מבעיא קאמר לא מבעיא בת ישראל לישראל דלא מצי אמר לה עלויי קא מעלינן ליך אבל בת ישראל לכהן דמצי אמר לה עלויי קא מעלינן ליך אימא לא קמ"ל: כוְתני' 6 הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח מעות פרבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ירבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה עד שלא תתארם והמעתו עד שתביא ראיה לדבריה: גב" יאתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב יהודה ורב הונא אמרי חייב יורב נחמן ורבי יוחגן אמרי פמור רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור ∘אוקי ממונא בחזקת מריה א"ל אביי לרב יוםף

להחי. תובע דנוקמיה אחזקיה לגבות הלכך זיל בתר חזקה דממונא: ∘הא דרב הונא ורב יהודה יידשמואל היא דתנן ״היתה מעוברת ואמרו לה מה מיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת יואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל ואמר ליה רב שמואל בר יהודה לרב יהודה ישינגא אמרת לן משמיה דשמואל הלכה כרבן גמליאל אף בראשונה מאי אף בראשונה אע"ג דאיכא למימר אוקי ממונא בחזקת מריה אמר רבן גמליאל ברי עדיף לימא רב יהודה ורב הונא דאמרי כר"ג ורב נחמן ורבי יוחנן דאמרי כרבי יהושע אמר לך רב נחמן אנא דאמרי אפילו כרבן גמליאל עד כאן לא קאמר ר"ג התם אלא דאיכא מגו אבל הכא מאי מגו איכא אי נמי עד כאן לא קאמר רבן גמליאל התם אלא דאמרינן אוקמה אחזקה אבל הכא מאי חזקה אית ליה להאי הכי נמי מסתברא כדקא משנינן דרב נחמן הוא דאמר כר"ג

לא ידעי אלא שעד אחד מעיד שאחד חייב לחבירו מנה דבאבוה מתוך שאינו יכול לישבע משלם תימה דרב יהודה גופיה אית ליה בריש הפרה (ב"ק מו. ושם) אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא המע"ה ואין לומר דרב יהודה כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין ולא אזיל בתר חזקת ממון ולהכי כי איכא ברי ושמא נוטל הכל והחס דקאמר אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין כו' אליבא דרבנן קאמר וליה לא סבירא ליה דהתם (בב"ב דף 25:) משמע דסבר כרבנן גבי מוכר שור לחבירו ונמלא נגחן ועוד דחנן בפרק השואל (ב"מ לו. ושם) המשאיל אומר שאולה מחה והלה אומר איני יודע חייב וקאמר בגמרא לימא חיהוי חיובחא דרב נחמן ור' יוחנן ומאי קושיא הא ע"כ מחני' כסומכוס אפי׳ לרב יהודה דלרבנן מודה רב יהודה דפטור ורב נחמן ורבי יוחנן ע״כ כרבנן דלסומכוס לכל הפחות חולקין אבל אי פליגי אליבא דרבנן ולסומכוס לעולם חולקין אפי׳ בברי ושמא פריך שפיר ממתני׳ דכרבנן אחיא דלסומכוס חולקין וי״ל דהתם ברי גרוע ושמא טוב דלפי שהמזיק לא היה שם טוען זה ברי ושמא דמזיק טוב דלא הוה ליה למידע אבל מנה לי בידך הברי טוב והשמא גרוע דהוה ליה לידע אם חייב אם לאו אבל קשה דבעי למימר הכא הא דרב יהודה דשמואל היא דפסק כרבן גמליאל והחם ברי גרוע ושמא טוב שהבעל אינו יודע מתי נבעלה ואם כן תיקשי דשמואל אדשמואל דפ׳ הפרה (ב״ק מו. ושם) ויש לומר דה״מ למימר וליטעמיך ועוד יש לומר דסוגיא דהכא סברה דוה כלל גדול בדין לא לניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא אלא כדקאמר המם אי נמי לכי הא וקשה על זה דאפילו לפי אי נמי דהתם לא אתי שפיר דהא בסוף המניח (שם דף לה: ושם) אית להו לרבנן בהדיא דאפי׳ ניזק אומר ברי כו' ושמואל סובר כרבנן כדמוכח בהמוכר שור לחברו: אדא ראיבא בוגו. האי שנויא לא אתיא אלא לרב נחמן דלר' יוחנן בההיא דמוכת עץ ליכא מגו כדמוכח לקמן הקשה ה"ר יעקב מקורבי"ל אכתי ע"כ הא דרב יהודה דשמואל היא דאי לשמואל פטור תקשי ליה ממתניתין דהשואל (ב"מ ד' 11. ושם:) המשאיל אומר שאולה מחה והלה אומר איני יודע חייב דלשמואל ליכא לשנויי כדמשני לרב נחמן ולרבי יוחנן כגון שיש עסק שבועה ביניהן ומחוך שאינו יכול לישבע משלם דשמואל אית ליה בהדיא בפ' כל הנשבעין (שבועות ד' מז. ושם) דחזרה שבועה לסיני ולא משלם וי"ל דאיכא למימר דלעולם מנה לי בידך והלה אומר איני יודע לשמואל פטור ומוקי שמואל מתני׳ דהשואל כשיש עסק שבועה וכההוא תנא דאית ליה מחוך שאינו יכול לישבע משלם והוא סבר כאידך תנא דפלוגתא דתנאי היא בפרק כל הנשבעין (שם). [ועי׳ ביתר ביאור תוס׳ ב"ת מו: סד"ה רב הונא]:

אומר שמא אמר לך ר"נ אנא דאמרי אפילו לר"ג ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא משום פי׳ מספקא לן אשעת אירוסין . אי בתולה הוה ואי בעולה אי בתולה הוה ואי בעולו הוה העמד אשה על חזקתה ובתולה היתה והשתא היא דאיתנס לאחר אירוסין אבל הכא מאי חזקה אית לי' להאי תובע דנוקמי אחזקתה לגבות הלכך זיל בתר חזקת דממונא דאל"כ [אלא] דרב נחמן לא מתוקם כר"ג אלא כר" יהושע וק' הילכתא אהלכתא.

ו) נעיין תוס' יכמות יח: ד"ה דאי דרב מאין, ז) ולקמן יג.ן, ה) לקמן יד., ט) [ברכות לו. וש"נ וע' מ"ש חגיגה טו: פירוש על שיננאז. י) ונ״י כ״יז.

גליון הש"ם גמ' הא דרב הונא ור"י דשמואל היא. עיין יכמות יח . ע"ב תד"ה דאי דרב:

מוסף רש"י

הנושא את האשה. כחוקת כתולה (לעיל יא:). היא אומרת משארסתני (לקמן טז.). לא מפיה אנו חיין. שתהא נאמנת, אלא העמד ממון על חזקחו, ולא אלינן בתר חזקה דגופא לומר הואיל וספק בידינו על שעת אומי היא, העמד הגוף על חזקתו של קודם לכן, והרי נולדה בתולה (לקמן עה:). ורב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור. ומיהו ישכע כדאמר שאין יודע שחייב לו כלום, דלא עדיף שמא מברי דהא אי נמי הוי טעין ליה אין לך בידי כלום הוי משביעין ליה שבועת היסת (ב"ק קיח).

תוספות רי"ד (המשך) חזקה דגופא ומפקינן ממונא מחזקת מריה והיכי אר"י משמיה דשמואל דחכמים פליגי על סומכוס ואמרי המע"ה ולמימרא דהלכה כחכמים דהא כחכמים כחכמים איפסקא הלכתא וא״כ קשה דשמואל אדשמואל וי״ל דלא ק׳ דהיכי אזיל ר״ג בתר חזקה . דגופא ואפיק ממונא מחזקת וגופא ואפיק ממונא מחזקת מריה ה"מ גבי אשה ובעל שכבר הבעל מחויב ועומד בכתובת האשה ושטר כתובה עליו והוא בא מספק לפטוו א"ע ממה שהוא מחויב ועומד כו התם ודאי אר"ג אוקי אתתי׳ אחזקתה ואפיק ממונא מיני׳ דבעל כי היכי דהוה משועבד לה מעיקרא ור"י אפ"ה פליג עלי' ולא מפיק ממונא מחזקת מריה אבל הכא שהמזיק לא נתחייב (ואפילו) [ולא] בא לפטור ושנאמרן שנעמיד עצמו עצמו (שנאמון) שנעמין הניזק בחזקת הגוף ונוציא ממון ממנו אלא זה החיוב . עכשיו יבוא עליו מספק עכשיו יבוא עליו מספק וכיון שעכשיו רוצה לחול עליו מודה ר"ג דמספיקא לא מחייבינן לי' ואע"ג שיש לתובע חזקה דגופא אלא אמרי׳ המע״ה ולא ק׳ דשמואל אדשמואל: איחמו מנה לי בידך והלה אמר ר״ה ור״י אמרי חייב ר״נ ור״ אמרי פטור מלשלם ר״ה ור״י עדיף ר"נ ור"י אמרי פטור אוקי ממונא בחזקת מרי׳ פי׳ ומ״מ משבעי׳ לי׳ שבועת ומ״מ משבעי׳ לי׳ שבועת היסת שכן הוא כדבריו שא״י שחייב לו ונפטר: לימא ר״ה ור"י דאמרי כר"ג ור"נ ור"י דאמרי כר" יהושע. פי' דהכא נמי אשה אומרת ברי ובעל

והמורה גריס ע״כ לא קאמר ר״ג התם אלא משום דאיכא למימר מיגו. פי׳ מיגו דאי בעי׳ טענה טענה מעלייתא מהך כגון גבי הנון גבר. משארסתני מגוסתי מיגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני ולא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי דקא פסלה נפשה מכחנה ש״מ קושטא קאמרה וגבי היא אומרת מוכת עץ אני מיגו דאי בעי׳ אמ׳ מוכ״ע אני תחתיך ואית לה מאתים וקאמרה מוכת עץ אני . מקודם לכן ואין לה אלא מנה נאמנת אלא הכא גבי האי תובע מאי מיגו איכא וה״ה נמי דהוה מצי ר״נ למימר ע״כ לא קאמר ר״ג

מקון ם לכן ואין זוה אל פנו נאסטנו אלא ווכא עבי וואי וובע מאי מינו איכא וויידונטי ווווה נבי די נימים עיב לי אקאנו דיא התם אלא משום דבעל הוה מחזריב לה כתובה מעיקרא וערסטיו הוא בא לפטור עצמו אבל ממנה לי בירך שלא ידענו שנתחייב לו מקודם לכן אלא עכשיו אנו רוצים לחייבו לא אמר וכוי וכדכתיבנא לעיל אלא חד מתרי טעמא נקט. ה"נ מסתברא כרשנינן